

Posudek na diplomovou práci Alexandry Benické

Živé obrazy Vjingu

Práce se věnuje dosud málo teoreticky zpracovanému fenoménu Vjingu v kontextu umění spojeného s novými technologiemi. Jako distinktivní rys Vjingu jakožto umělecké formy či praxe určuje autorka *performativitu*, odkazující na klíčový pojem filosofické reflexe médií a mediality zejména v německy mluvících zemích.

Charakteristika Vjingu z hlediska performativity – spojené s určitým pojetím média a mediality – nabízí zároveň nástroj pro teoretickou analýzu Vjingu i východisko pro rozvinutí teorie performativity a obecněji filosofické reflexe mediality ve vztahu ke konkrétní mediální praxi Vjingu.

Podněty pro uchopení Vjingu v rámci filosofie médií autorce poskytují dva specifické rysy: jednak spojuje prvky hudby, obrazu a divadla jakožto tradičních oblastí umění, jednak hraje užívaná technologie a účast publika v daném ‚představení‘ natolik zásadní roli, že zpochybňuje možnost Vjing vůbec uchopit v kategoriích umění. Užívaný ‚program‘ (software) určuje ve velké míře program ‚představení‘, které je ovšem přesněji ‚inscenací‘ bez ‚díla‘, spoluurčenou publikem. Není jen určitou ‚technikou‘, takřka řemeslnou dovedností v práci s novými technologiemi, ‚aparátý‘, pouhým zásahem do určitého audiovizuálně organizovaného prostoru, prostředí? Jednalo by se v tomto případě o umění nebo jen o určitý esteticko-technický dispozitiv? Práce tuto otázku vztahuje k různému pojetí média: modelu aparátu (a potažmo technologickému nebo mediálnímu generativismu či determinismu, viz 3.2), který představuje a v pozdějších textech reviduje Vilém Flusser navrhuje model gesta. ‚Gesto‘ je v jeho pojetí spojeno se zdůrazněním kreativity ‚mediálního‘, v pozdějších filosofiích médií téma rozpracované citovaným Dieterem Merschem. Pro médium je charakteristické ‚ukázání se‘ (Sich-Zeigen), poukaz na podmínky, strukturu, dispozitiv, materialitu, prostor či prostředí (ve smyslu ‚milieu‘ Deleuze a Guattariho), které umožňují dané mediální praktiky či formy. Společným rysem umění a média/mediálního je tento poukaz na vlastní medialitu (práci s materiálem či technickými prostředky od barvy po jazyk, režimy pohledu, diskurzy atd.). V tomto smyslu charakterizuje autorka Vjing jako umění – médium; medialitu umění a umění jako model mediality.

Tento pohled na Vjing práce rozvíjí na úrovni mediálně-archeologického exkurzu k jeho východiskům (kapitola 2) i systematicky, diferencujíc hudební a obrazové prvky a jejich spojení (2.2., 2.3.). Vjing umožňuje na obou rovinách ze specifického hlediska položit základní otázku: Co je médium? Určitý ‚obsah‘, produkt či dílo, technologie anebo spíše mediální praxe, symbolicko-materiální dispozitiv či ‚milieu‘? Dále otázku vztahu ‚umění‘ a ‚technik‘ ve smyslu kulturních technik zahrnujících nejjednodušší operace s jakýmikoliv nástroji i tělem, tedy ‚vždy již‘ technicita umění, ba existence (Erich Hörl, Jean-Luc Nancy) a konečně i otázku ‚participace‘ v kontextu teorie médií: neoddělitelnost média jako objektu od jeho pozorování, pojetí média jako spoluurčujícího podmínky, v nichž je vnímáno, myšleno, užíváno.

Specifika Vjingu nechávají tuto problematiku vyústit do otázky performativního pojmu reflexe (Mersch 2010, viz 3.3): reflexe médií – korespondujíc s pojetím umění a kreativity – jako *zásah* do mediální praxe, nikoliv ryze ‚objektivní‘ popis. Cílem je nechat médium ‚se ukázat‘ – v popisování, které není zaměřeno jen na něco, nepojednává jen ‚o‘ něčem, ale poukazuje i na popisování samotné, jazyk, písmo (či ve formulaci Miroslava Petříčka ‚myšlení *obrazem*‘).

Posun v teorii médií směrem k filosofii médií, která navazuje na pojetí filosofie navržené autory jako Gilles Deleuze a Félix Guattari (Úvod, 2.3.1.), koresponduje s experimentální povahou Vjingu.

Otevření prostoru neurčitosti, možných spojení a linií vývoje VJingu jako umělecké praxe, (kulturní) techniky, média, tvorby a události realizuje ‚program‘ myšlení médií. S teoretickým ‚gestem‘ Viléma Flussera jako artikulací a zároveň praxí myšlení médií práce nabízí experimentální model uchopení VJingu nikoliv v předem definovaných kategoriích, nýbrž v procesu popisu, který zároveň rozšiřuje možnosti toho, co *může být* VJing.

Není třeba zdůrazňovat, že se jedná o metodologicky náročný úkol, který Alexandra Benická právem uvádí otázkou ‚Co je to filosofie‘ Deleuze a Guattariho – základem její práce je filosofický přístup, který ovšem ‚programaticky‘ přesahuje rámec akademické disciplíny filosofie, stejně jako sociologicky-empirických mediálních studií, směrem ke stále ještě nové, jen provizorně definované oblasti mediálně-kulturních studií (v NSR obor *kulturwissenschaftliche Medienwissenschaft* nebo též *Medialitätsforschung*).

Samotná volba tohoto přístupu v rámci programu mediálních studií v České republice je nejen odvážná, ale svědčí též o mimořádném přehledu o stavu současného bádání v této oblasti v mezinárodním kontextu. Je třeba ocenit nejen práci s původními cizojazyčnými texty z různých oblastí, ale zejména porozumění východiskům, aktuální problematice i úskalím a otevřeným otázkám současné filosofie médií. S výzvou, kterou tento přístup představuje – jako takový i ve vztahu obecných modelů mediality a analýzy konkrétních mediálních forem či praxe – se Alexandra Benická vypořádala nad rámec magisterské práce. Navržené spojení VJingu a problematiky performativity a mediality jistě vybízí k prohloubení a systematickému zpracování formulovaných otázek a možných odpovědí jak v rovině filosofie médií resp. mediality, tak také v mediálně-archeologické rovině, právě tyto navržené možnosti svědčí o mimořádné kvalitě práce.

Doporučuji práci Alexandry Benické ohodnotit jako výbornou.

Kateřina Krtilová

Weimar, 9.10.2011